

KRÓNIKA

Földrajzi Értesítő XXX. évf. 1981. I. füzet, p. 133—139.

Beszámoló az NFU XXIV. Kongresszusáról

A Nemzetközi Földrajzi Unió (NFU) XXIV. Kongresszusát 1980. augusztus 28. és szeptember 5. között Tokióban rendezték, amelynek előadói ülésén az MTA kiküldetésében vettem részt.

1. A kongresszuson — a már korábban kialakult hagyományt követve — 12 szekcióban, a földrajz különböző tudományágazataiban tartották az előadásokat. Ezenkívül 10 nyilvános előadásra került sor olyan, általános érdeklődésre számot tartó témákról, amelyek a szekciók keretein túlterjedtek. Ugyancsak Tokióban három általános szimpóziumot is szerveztek: egyik a japán kultúráról, a másik az éghajlatváltozások és az élelmiszertermelés, a harmadik a természeti csapások és a környezet kutatáseredményeiről. Ezenkívül általános vita is szerepelt a programban, amely a szekciókban tartott környezeti témák áttekintését szolgálta. Végül a kongresszus plenáris vitája a természeti erőforrások használatáról és a velük való gazdálkodásról folyt.

A szekcióülésekre és a tokiói szimpóziumokra összesen mintegy 800 előadást hirdettek meg, azonban az előadók számottevő százaléka nem tudott részt venni a kongresszuson.

A kongresszussal egyidőben nemzetközi könyv- és térképkiállítás volt az elmúlt négy év kiadványaiból. A japánok külön nemzeti kiállítást is rendeztek. A tokiói rendezvényekhez tartoztak még az egy-, ill. félnapos kirándulások is, amelyeken azonban férőhely hiányában csak a szerencsések tudtak részt venni.

A kongresszust megelőzően és azt követően az NFU számos bizottsága és maga a japán szervező bizottság is — Tokión kívüli telephellyel — több szimpóziumot és előkirándulást rendezett. Néhány magyar geográfusnak alkalmat nyílt ilyen rendezvényen is részt venni. Magam a magyar követség jóvoltából egynapos kirándulást tehettem Tokió környékére és a Fujiyamára, mivel a kongresszus hivatalos egy-, ill. félnapos kirándulásait már korábban lefoglalták.

2. A kongresszus szekciói közül a IV. szekcióban, a természetföldrajzi területrendszerek előadássorozatán vettem részt. Ebben a szekcióban mintegy 20 előadást jelentettek be. Az első napi előadások során délelőtti elnökölttem, majd délután a természeti környezeti faktorainak átfogó minősítéséről tartottam előadást, amelynek a szekció keretében a legnagyobb sikere volt, s számos kérdés és hozzászólás követte. Több hozzászóló véleménye szerint a környezet mennyiségi minősítésének az előadásban ismertetett módszere a fejlődő országok viszonyai között is jól alkalmazható.

Ebben a szekcióban az előadók jelentős része foglalkozott a természeti környezeti faktorok felmérésével, értékelésével, a földhasznosítás különböző szempontjai szerint. A korábbi fizikai földrajzi irányzatokkal szemben szemléleti változást csupán a jelentett, hogy a természeti környezeti adatok térképi rögzítését, inventárolását szolgáló tematikus térképezés fontossága nagymértékben előtérbe került. Ez utóbbinak a szolgáltatába állítják egyre inkább a távérzékelés különböző lehetőségeit is. Sajnos, e témakör bejegyzett előadói közül többen nem vettek részt a kongresszuson. A legnagyobb érdeklődés az I. szekcióban a geomorfológia iránt nyilvánult meg; ide több mint 90 előadást jelentettek be. E szekcióban azonban túlnyomó részben a hagyományos geomorfológiai kutatásokat és módszereket mutatták be. Igen sok volt a lokális problémával foglalkozó téma is. Feltűnő volt a negyedidőszaki geológiai témák számottevő részaránya. Az általam meghallgatott, a szűkebb szakmai érdeklődésen túlmenő témák közül csupán I. P. GERASZIMOV szovjet akadémikus előadása számíthatott szélesebb körű érdeklődésre, aki a hegyésgépződés és a lemeztektonika kapcsolatainak modern szemléletű elméletét mutatta be.

A kongresszus e két fontos természetföldrajzi szekciójában (I. és IV.) szerzett tapasztalataim szerint, továbbá a más szekciókban elhangzott előadások, ill. rezümék átta-

nulmányozása alapján az a véleményem, hogy a tokiói kongresszus nem hozott lényegében szinttáttörő tanulmányokat, irányzatokat az előző, moszkvai kongresszushoz képest. Ennek egyrészt az volt az oka, hogy a kongresszus előzetes témaajánlásai nemigen terjedtek túl a hagyományokon, másrészt számos prominens geográfus a nagy távolság és a jelentős költségek miatt nem tudott részt venni a kongresszuson. A japán szervező bizottság jelentése szerint is csupán 1500 résztvevő volt jelen, amelyből a külföldiek száma nem haladta meg a 800-at.

3. A tokiói kongresszusnak sajátos és fontos színfoltja volt az az impozáns *térkép-és könyvkiállítás*, amelyet külön épületben, a „Sunshine 60 Building”-ben rendeztek. A kiállítás — amelynek tüzetesebb megtekintése tulajdonképpen egy egész napot vett igénybe — a földrajz számos fontos irányzatának dokumentumait könyvekben és térképeken tárta elénk, s igen jelentős tapasztalatszerzésre nyújtott lehetőséget. Különösen részletes, gazdag anyagot mutattak be a brit geográfusok.

4. Kiemelendőnek tartom azokat a tapasztalatokat, amelyeket a Japán Földrajzi Szolgálat Intézete munkatársaival folytatott beszélgetéseim során szereztem. A kutatók a *National Land Agency* és a *Geographical Survey Institute közös programján dolgoznak*. (Sajnos, az idő rövidsége miatt nem volt alkalom látogatást tenni a két intézményben.) Nemzeti program keretében készítik elő az ország általános földhasznosítása információs rendszerét (National Land Use System). Ebben a programban részletes térképeken rögzítik a japán földterület különböző természeti tényezőinek állapotát, továbbá a jelenlegi agrár és urbánus földhasználatot. Ezeket tényezőként külön-külön és egymással összevetve térképezik, tárolják. Hasonló területhasználati-környezethasználati információs rendszer kidolgozását az elmúlt években magam is javasoltam, s továbbra is szükségesnek látom. Egy racionális program elkészítése, a földhasznosítás különféle típusai és igénybevétele információs rendszerének kiépítése a közeljövőben Magyarországon is kívánatos. E téren az említett japán intézmények már jelentős munkába fogtak. Meg kellene találni a módját annak, hogy az említett két intézménnyel tapasztalatszerzés-kapcsolatba kerülhessünk, akár személyes meghívás útján. A kapcsolatok előkészítésére a magyar nagykövetség munkatársai készségüket nyilvánítták.

5. A kongresszus idején rövid tájékoztató látogatást sikerült tennem az IBM tokiói tudományos központjában (Tokyo Scientific Center IBM). Az IBM kutatórészlegében az elektronikus számítógépeket mint fontos eszközt használják a különböző távértelekési programok térképi megjelenítésében, ezek között elsősorban a környezetszennyeződések szárazföldi és tengeri hatásának területi vizsgálata során, a különböző területi tervező munkákban a környezet ellenőrzésére, a fejlesztési projektek kialakítására stb. Bemutatták azokat az eljárásokat, amelyek a földfelszínről szerzett műhold-adatokat topográfiai térképeken jelentik meg, és ezeket a topográfiai és más tematikus térképek adataival tárolni, ill. kontrollálni is lehet. Kidolgozott, ill. kidolgozás alatt álló módszereik nagyon hasznosak lehetnek a környezetkutatás széles körében, ezen belül a város- és területi tervezés, továbbá a legkülönbözőbb adattárolási és kiértékelési munkák során egyaránt. Mindezek célja elősegíteni a különböző szintű gazdasági, ill. állami döntéseket, az esetleges különböző alternatívák közüli választást.

Az intézményben szakemberképzés és továbbképzés folyik. Nagyon tanácsos lenne magyar részről is ilyen képzésben való részvétel biztosítása, esetleg aspiránsképzés keretében.

6. A kongresszus időszaka alatt *ülésezett az NFU Végrehajtó Bizottsága* is. Az üléseknek igen gazdag napirendi pontjai voltak. Ezek között szerepelt a VB új tagjainak, elnökének és alelnökének megválasztása. A VB két személyt jelölt az elnöki tisztt betöltésére: I. P. GERASZIMOV akadémikust és MOGOBUNJU nigériai professzort. I. P. GERASZIMOV, aki igen jelentős tevékenységet folytat évtizedek óta az NFU-ban, felszólalásában kifejtette, ha a VB, ill. a közgyűlés az elnök személyére a kettős jelölést szavazásra kívánja bocsátani — ami az eddigi hagyományoknak merőben ellentmond —, ő kárni fogja, tekintsenek el nevének a szavazólistára való felvételétől. Végül is a közgyűlés MOGOBUNJUT választotta az NFU alelnökének. Hosszú vita alakult ki az Unió keretében működő bizottságok és munkabizottságok létszámáról, ill. azok profiljáról. Mivel a szekciók és a munkacsoportok (Working Group) jelentős mértékben megszorodtak, a szovjet delegáció azt ajánlotta, hogy az Unió a 12 kongresszusi szekciónak megfelelő számú és tematikájú bizottságot hozzon létre. Ezek állandó bizottságok lennének, amelyekben a legaktuálisabb problémák megoldására 3—4 munkacsoportot alakítsanak ki. A javaslatot többek között a Magyar Nemzeti Bizottság is támogatta, de az csak a következő kongresszus alatti közgyűlésen formálható ki véglegesen és kerülhet jóváhagyásra a VB egyeztető előterjesztése alapján.

A VB javaslatára a közgyűlés tagdíjmódosító határozatot is hozott, amelynek értelmében a tagdíjkategóriák változtatására került sor.

7. A kongresszus alatti közgyűlés első ülésén ünnepélyes keretek között került sor a *Magyar Földrajzi Társaság által alapított Kőrösi Csoma-emlékérem adományozására*. Tokióban WISE angol professzornak, az Unió leköszönő elnökének RADÓ SÁNDOR, a Magyar Földrajzi Társaság elnöke ünnepi beszéd kíséretében adta át az emlékérmeket. Beszédében hangsúlyozta, hogy a Kőrösi Csoma-emlékérmeket a földrajz nemzetközi kapcsolataiban kimagasló tevékenységet kifejtőknek, különösen azoknak adományozzák, akik a magyar földrajzzal kerültek szoros kapcsolatba. WISE professzor kezdeményezője volt a brit—magyar földrajzi szeminárium sorozat szervezésének és a brit—magyar földrajzi iskolák közös együttműködésének. WISE elnök meleg hangú szavakkal vette át a Kőrösi Csoma-emlékérmeket. Válaszbeszédében méltatta, nagyra értékelte a magyar geográfusok tevékenységét és általában a magyar nép barátságát. Mindenesetre a mintegy 20 percig tartó ünnepélyes intermezzo az NFU közgyűlésén jelentős magyar esemény siker és szép színfoltja volt a kongresszusnak. A közgyűlésnek ezen az ünnepélyes részen a magyar követség képviselője is megjelent. Ezután a magyar követségi rezidencián szűkebb körű fogadás zajlott le WISE elnök kitüntetése alkalmából, amelyen az ünnepelten kívül a japán szervező bizottság vezetői, GERASZIMOV akadémikus, az MTA tiszteleti tagja és a magyar delegáció tagjai vettek részt.

Ez alkalommal még egyszer külön köszönetemet fejezem ki a delegáció nevében a Magyar Népköztársaság nagykövetsége előzékenységeért és sok más téren nyújtott segítségéért, amellyel tokiói szereplésünk eredményességét növelte, bár előzetesen a követséget időben nem is értesítettük arról, hogy magyar földrajz delegáció vesz részt a tokiói kongresszuson.

8. Különböző tudományos és állami intézmények támogatásával összesen 7 magyar geográfus és kartográfus hivatalos kiküldetésben, négyen pedig saját költségükön vettek részt a kongresszuson.

A japán szervező bizottság a kongresszus megrendezésében nagyon körültekintő volt és megfelelő vendéglátást biztosított delegációnk számára.

A delegált szakemberek a kongresszus szakmai tapasztalatairól szakmai folyóiratokban és előadásokon a közeljövőben adnak számot.

DR. PÉCSI MÁRTON

Német—magyar földrajzi szeminárium

1980. október 18—23. között került megrendezésre „A falusi térségek fejlesztésének problémái” c. földrajzi szeminárium a Müncheni Egyetem Gazdaságföldrajzi Intézete és az MTA Földrajztudományi Kutató Intézete részvételével. Az egyetem meghívására ENYEDI GY. vezetésével BARTA GY., BERÉNYI I., LETTRICH E. és SÁRFALVI B. utazott a München melletti Tutzingba, ahol a vendéglátókat K. RUPPERT professzor vezetésével P. GRÄF, F. HECKL, R. PAESLER és TH. POLENSKY képviselte.

Az NSZK Tudományos Akadémiája vendégházában megtartott megbeszélések a falusi térségek problémáira, ill. a fejlesztés lehetséges alternatíváira koncentráltak.

K. RUPPERT bevezetőjében melegen köszöntötte csoportunkat és örömmel konstataulta, hogy első alkalommal kerül sor az NSZK és Magyarország geográfusai között szélesebb ismeresre.

Az üdvözlés után ENYEDI GY. tartotta meg bevezető előadását „*A mezőgazdasági nagyüzemek ipari tevékenysége*” címmel. Vázolta azt az általános folyamatot, amely a 60-as évek közepétől a mezőgazdasági nagyüzemek ipari tevékenységében bekövetkezett. Elemzte a tevékenység pozitív hatásait a népesség foglalkoztatására. Az üzemi vertikum kiépülése, az ipari-szolgáltató tevékenység szélesedése stabilizálta a nagyüzemek gazdasági és munkaerő-helyzetét, egyenletesebb tette a személyi jövedelmeket. Emellett közvetve vagy közvetlenül javította a helyi népesség általános ellátását. Ezért úgy tűnik, a mezőgazdasági nagyüzemek ipari tevékenységének kiépítése elősegítheti a falusi népesség stabilizálódását, életkörülményeinek javítását. Az előadó ugyanakkor arra is rámutatott, hogy ez a tevékenység ma még erősen kötődik a városközeli területekhez. A mezőgazdasági nagyüzemek ipari-szolgáltató tevékenysége a budapesti agglomerációban a legnagyobb arányú.

Az előadást egyórás vita követte, amely elsősorban a mezőgazdasági üzemek koncentrációjára és ennek településhálózatra gyakorolt hatásaira vonatkozott.

Tematikailag ehhez a referátumhoz kapcsolódott K. RUPPERT „*Folyamatok és szerkezeti változások a bajor agrártájon*” c. előadása.